

Länsinaapurin virsiä suomeksi käännettynä

Ruotsalaisia virsiä suomalaiseen käyttöön

Katja Heroja

Opinnäytetyö Kirkkomusiikki (AMK)

Taide- ja kulttuuriala

Pietarsaari 2025

EXAMENSARBETE

Författare: Katja Heroja

Utbildning och ort: Musiker, yrkeshögskolan Novia, Jakobstad

Inriktning: Kyrkomusik

Handledare: Patrick Lax

Titel: Vår västliga grannes psalmer översatta till finska – Svenska psalmer till finska församlingar

Datum: 14.3.2025 Sidantal: 27 Bilagor: 3

Abstrakt

Syftet med det här examensarbetet var att fördjupa sig i ett antal svenska psalmer, och studera på vilket sätt de skulle kunna användas i finska församlingar. Avsikten för det här arbetet var att välja tre psalmer som redan finns översatta till finska, samt översätta tre andra psalmer själv. Den här processen gjorde det möjligt att studera hur det är att översätta psalmer, vilka problem man stöter på och hur man kan lösa dessa problem. Det forskas även kort om både den svenska och finska psalmboken.

I det här examensarbetet var avsikten att fokusera på lösningar till problemen som uppstår under översättningsprocessen. De andra forskningsfrågorna gällde försöksgruppens mottagande av psalmerna, och i vilka kyrkliga förrättningar psalmerna bäst skulle passa.

När jag hade färdigöversatt psalmerna presenterades de för en försöksgrupp som fick berätta om sina åsikter, tankar och idéer. Försökspersonerna fick genom en enkät framföra vad de tyckte om psalmerna, översättningarna och huruvida de skulle passa som allsång i kyrkan.

Det kan konstateras att de största problemen vid översättning är textens och melodins samstämmighet samt konsten att bevara originaltextens budskap. De här problemen kan övervinnas genom kreativitet, tålamod och kompromisser.

Försöksgruppens kommentarer ger nya perspektiv på psalmernas budskap, tolkningar och ifall psalmerna skulle passa i den finska församlingen. En del av psalmerna är väldigt omtyckta som allsång, medan andra upplevs svårare på grund av melodierna eller långa stavelser. Som helhet var försöksgruppen positivt inställd till psalmerna och deras potential som allsång i finska församlingar.

Språk: Finska

Nyckelord: psalmer, psalmboken, översättning, församling

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Katja Heroja

Koulutus ja paikkakunta: Muusikko, ammattikorkeakoulu Novia, Pietarsaari

Suuntautumisvaihtoehto: Kirkkomusiikki

Ohjaaja(t): Patrick Lax

Nimike: Länsinaapurin virsiä suomeksi käännettynä– Ruotsalaisia virsiä suomalaiseen käyttöön

Päivämäärä: 14.3.2025 Sivumäärä: 27 Liitteet: 3

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutustua kuuteen ruotsalaiseen virteeseen, ja tutkia, millä tavalla ne voi tuoda suomalaisen jumalanpalveluselämän käyttöön. Valikoin kolme jo käännettä ruotsalaista virttä, sekä käännsin itse kolme muuta virttä, joita ei vielä ollut suomeksi käännettynä. Tällaisen tutkimusprosessin avulla oli mahdollista tutkia käännoistyötä, sen haasteita, ja mahdollisten haasteiden ylittämistä. Tämän lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin lyhyesti myös Suomen ja Ruotsin virsikirjaa.

Opinnäytetyössä oli tarkoitus selvittää, miten käännoistyössä esiintyvät ongelmat voidaan ylittää. Muut tutkimuskysymykset koskivat virsien vastaanottoa koeryhmän keskuudessa, ja sitä, mihin tilaisuuksiin kyseiset virret sopivat.

Käännoistyön valmistuttua virret esitettiin koeryhmälle, jotka kyselylomakkeen kautta saivat kertoa omista mielipiteistään, ajatuksistaan ja ideoistaan. Koeryhmä antaa näkökulmia siihen, mitä mieltä he ovat virsistä, käännoksista ja siitä, sopivatko ne seurakunnan yhteislauluiksi.

Tutkimuksen kautta voi todeta, että sanojen ja melodian yhteensopivuus, ja alkuperäisen sanoman säilyttäminen ovat suurimmat haasteet käännoistyössä. Nämä haasteet ylitetään luovuuden, kärsivällisyyden ja kompromissien kautta.

Koeryhmän palaute kyseisistä virsistä antaa uusia näkökulmia virsien tulkintoihin, sanomiin ja siihen, mihin seurakunnan hengellisiin tilaisuuksiin ne voisivat sopia. Osa virsistä on hyvin pidettyjä yhteislauluina, ja osa koetaan haastavammiksi melodian tai sanojen tavutusten kannalta. Kokonaisuudessaan koeryhmä suhtautuu positiivisesti uusiin virsiin ja niiden mahdolliseen käyttöön ottoon suomalaisessa seurakunnassa.

Kieli: Suomi

Avainsanat: virret, virsikirja, käännoistyö, seurakunta

BACHELOR'S THESIS

Author: Katja Heroja

Degree Programme: Musician, Novia University of Applied Sciences, Pietarsaari

Specialisation: Church music

Supervisor(s): Patrick Lax

Title: Hymns from our Western Neighbour translated to Finnish – Swedish hymns for Finnish use

Date: 14.3.2025

Number of pages: 27

Appendices: 3

Abstract

The purpose of this thesis was to research six Swedish hymns, and study in what ways they might be used in Finnish parishes. The idea was to choose three Swedish hymns that are already translated to Finnish and translate three more on my own. This process made it possible to study what translating hymns is like, what problems one comes across and how to overcome those problems. There are also a couple of short chapters on both the Swedish and Finnish hymn books.

The intent with this thesis was to study how one can overcome the obstacles caused by translation. The other research questions concerned the test group's reception of the hymns, and suggestions of possible church occasions where the hymns would be suitable.

After the hymns had been translated, they were presented to a small test group, who had the opportunity to express their opinions, thoughts and ideas on the hymns. The test group explained through a survey what they thought about the hymns, the translations and whether the hymns would be good for community singing at church.

This study reveals that the compatibility between lyrics and melody, as well as the ability to preserve the message of the original text, are the most difficult obstacles when translating. These problems can be solved through creativity, patience and compromises.

The opinions of the test group give new perspectives on the interpretation, message and the hymns' suitability for community singing at church. Some hymns are very liked, whereas others are perceived to be harder due to their difficult melodies or syllables. In conclusion the test group had a positive attitude towards the hymns and their potential as community songs in Finnish parishes.

Language: Finnish

Key words: hymns, hymn book, translation, congregation

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	2
2	Virret ja virsikirja	3
2.1	Virret ja Suomen kirkon virsikirja	3
2.2	Ruotsin kirkon virsikirja	4
2.3	Virsien uudistustyö ja kääntäminen.....	5
3	Valitsemani virret.....	6
3.1	Valmiiksi käännetyt virret.....	6
3.2	Itse suomentamani virret.....	7
4	Virsien suomennostyö.....	9
4.1	Oma kokemukseni virsiä kääntämisessä.....	9
5	Virsiä esittely koeryhmälle.....	11
5.1	Koeryhmä ja laulutilaisuus.....	11
6	Metodi.....	12
6.1	Aineiston keruu	12
6.2	Tulokset.....	13
7	Pohdinta	21
7.1	Tulosten pohdinta	21
7.2	Yhteenveto.....	25
8	Lähdeluettelo	26

Liitteet:

Älä pelkää pimeää

Herra, Sinussa levätä saan

Rukoukseni

1 Johdanto

Olen asunut rajakaupungeissa nyt reilut kymmenen vuotta, aluksi Haaparannalla, Ruotsin puolella, ja myöhemmin vuosina Torniossa. Vaikka olen itse perin pohjin suomalainen, vuodet Ruotsissa ovat antaneet minulle paljon kielen, kulttuurin ja musiikin merkeissä. Kaksoiskansalaisuudesta on tavallaan tullut osa minua ja arkeani.

Samalla olen huomannut, että valtaosa rajakaupunkien asukkaista ei koe tätä asiaa samoin kuin minä. Kaupunkien välit ovat luonnollisesti ystävälliset ja lämpimät, mutta yhteistyö on tästä huolimatta yllättävän vähäistä. Haaparannan ruotsalaiset tietävät melko vähän Suomesta, ja Torniossa ei oikeastaan puhuta enempää ruotsia kuin missään muuallakaan maamme suomenkielisillä alueilla. Tämä on asia, joka on tullut vastaan myös työssäni kanttorina, sekä Ruotsin että Suomen puolella.

Tämänhetkisessä työpaikassani Tornion seurakunnassa kaksikielisiä toimituksia on hyvin vähän, vaikka ne ovat lisääntyneet hieman lähiaikoina. Viime vuonna aloitimme yhteiset messut, joita vietämme vuorotellen Torniossa ja Haaparannalla. Nämä messut ovat tosin suomenkielisiä, mutta niissä on luontevaa laulaa ruotsalaisia virsiä suomeksi käännettynä. Rajan ylittävä yhteistyö on monen mielestä antoisaa, mutta samalla monia työntekijöitä saattaa jännittää nämä enemmän kuin omankieliset tilaisuudet, sillä monet kokevat epävarmuutta omasta kielitaidostaan. Kuitenkin yleinen asenne on ollut positiivinen, ja kaksikielisiä toimituksia on toivottu enemmän.

Haluan itse tuoda esiin sen, mitä olen saanut mukaani Ruotsista. Suurimmaksi osaksi tämä merkitsee erilaista kirkkomusiikkia muun muassa uruille. Ruotsalaiset laulut ja virret ovat toinen asia, jotka ovat lähellä sydäntä. Urkumusiikkia on helppo tuoda ulkomailta suomalaiseen jumalanpalveluselämään, mutta laulettuun musiikkiin kohdalla kielestä syntyy ongelma. Seurakuntalaisten pitää tietenkin pystyä ymmärtämään laulujen ja varsinkin virsien sanat, sillä ne ovat eräänlaista seurakunnan yhteistä rukousta, joka tuo hengellistä syvyyttä kuulijoille.

Tästä syntyi idea virsien kääntämisprojektille. Tämän kautta saan sovellettua suomalaisuuteni ja oman osaamiseni ruotsalaisesta musiikkiperinteestä, jotta niistä voisi olla hyötyä myös Tornion seurakunnassa. Tässä opinnäytetyössäni haluan tuoda esille sekä

valmiiksi suomennettuja ruotsalaisia virsiä, että uusia itse kääntämiäni virsiä. Toivon, että ihmiset voisivat saada iloa ruotsalaisesta hengellisestä musiikista yhtä lailla kuin itse saan.

1.1 Tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Ruotsinsuomalaisen taustani vuoksi olen kauan miettinyt, millä tavalla ruotsalaisia virsiä voisi tuoda myös oman työpaikkani, Tornion seurakunnan, käyttöön. Tykästyin ruotsalaiseen virsiin ja lauluihin muutettuamme perheen kanssa Ruotsiin yli 20 vuotta sitten. Koin ruotsalaisen musiikin valoisampana ja rytmikkäämpänä, kun kävin kirkossa ensimmäisiä kertoja. Haluaisin, että muutkin saisivat mahdollisuuden iloita näistä virsistä ja lauluista. Tästä syntyi idea virsien suomennosprojektille.

Ruotsinkielisiä virsiä on suomennettu jo jonkin verran, ja nämä sopivat tietenkin heti seurakunnan käyttöön. Tämän lisäksi olen törmännyt virsiin, joista esimerkiksi kuorolaiseni saattaisivat pitää, mutta joita ei ole vielä suomennettu. Tästä syystä olen päättänyt ottaa mukaan tähän projektiin kolme jo suomennettua virttä, sekä kolme itse suomentamaani virttä.

Nämä kuusi virttä on tarkoitus laulattaa koeryhmälle, jotka vuorostaan kertovat niistä kyselylomakkeen kautta omat mielipiteensä. He saavat kertoa, ovatko virret heidän mielestään sopivia seurakunnan käyttöön, ovatko ne helposti laulettavia, sekä mielipiteensä käännöksistä.

Opinnäytetyön tarkoitus on tuoda esille ruotsalaisia virsiä myös suomenkielisten seurakuntien käyttöön. Virret ovat suurimmaksi osaksi hieman modernimpia ja rytmikkäämpiä kuin suurin osa ruotsinkielisestä virsikirjasta. Ajatus näiden virsien valitsemiseen on ollut omat henkilökohtaiset mieltymykseni ja niiden mahdollinen potentiaali yhteislauluina myös suomen kielellä. Näitä asioita olen pohtinut melodiaa, rytmiä ja sanomaa analysoimalla.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat:

- Millä tavalla käännöstyössä esiintyvät ongelmat voidaan ylittää?
- Miten koeryhmä ottaa vastaan kyseiset virret?
- Minkälaisissa tilaisuuksissa kyseisiä virsiä voi laulaa?

Toiveeni on, että Tornion seurakunnan – ja miksei muidenkin rajaseurakuntien - jäsenet saisivat hyötyä ja iloa näistä ruotsalaisista virsistä.

2 Virret ja virsikirja

Tässä kappaleessa puhutaan virsistä, niiden tarkoituksesta ja niiden historiasta. Tässä kerrotaan virsikirjan synnystä sekä Suomessa että Ruotsissa, ja siitä, minkälaisia nämä kirjat ovat tänä päivänä. Kappaleen loppupuoli koskee virsien uudistustyötä ja kääntämistä.

2.1 Virret ja Suomen kirkon virsikirja

Virret ovat hengellisiä lauluja, jotka muodostuvat laulettavasta tekstistä ja sävelmästä. Useimmiten nämä ovat säkeistömuotoisia, mitallisia ja riimillisiä. Virsiin kuuluu kolme peruspiirrettä: musiikki, runous ja hengellisyys. (Enwald & Hökkä, 2010, s.347) Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa virret löytyvät kirkolliskokouksen hyväksymästä virsikirjasta. (evl.fi)

Modernin virsikirjan juuret ulottuvat 1500-luvulle, ja sen kehittäjäksi nimetään useimmiten Martti Luther (1483–1546). Virret luotiin alun perin luterilaisen liturgian tarpeisiin, ja ne saivat siinä nopeasti keskeisen sijan. (Enwald & Hökkä, 2010, s.162). Hengellisiä lauluja on kuitenkin jo laulettu kolme tuhatta vuotta, ja tästä syystä Lutherin mukaan virsien alkumallina pidettiin Vanhan testamentin psalmeja. Nämä ylistyslaulut ovat vapaamuotoista runoutta. Vanhan testamentin psalmeilla oli vankat rakennuspuut: rytmien säännöllisyys, symmetrisyys ja toistot, mutta myös harkittuja tihennyksiä. (2010, s.165)

Martti Luther ja hänen aikalaisensa sävelsivät virsiä ajoittain myös maallisiin sävelmiin (esimerkkejä näistä ovat esimerkiksi kansanlaulut, tanssikappaleet ja juomalaulut). Maallisesta sävelmästä tehtiin niin sanottu kontrafakta, eli se pyhitettiin luomalla siihen hengelliset sanat. Tämä oli hyvin kätevää ulkoa oppimisen kannalta, kun virsikirjoja ei vielä ollut ja valtaosa väestöstä oli lukukyvyttömiä. Seurakunnan oli helpompi omaksua uusia virsiä, kun melodia oli ennaltaan tuttu. (2010, s.170) Lutherin mukaan uskon sanoma myös kosketi ihmisiä paremmin laulamisen kautta. (2010, s.162)

Suomeen ensimmäinen virsikokoelma syntyi vuonna 1583, ja on nimeltään ”Jaakko Finnon Yxi Wähä Suomenkielinen Wirsikirja”. Hemminki Maskulainen tarjosi lisäksi vielä laajemman virsiaineiston vuonna 1605. Näiden kahden kirjojen virsiä seurakuntalaiset lauloivat 1500–1600-luvuilla. Lukutaito oli kuitenkin harvinaista ja virsiä laulettiin ulkomuistista. (evl.fi)

Tänä päivänä viimeisin virsikirja on vuodelta 1986, ja se sisältää 632 virttä. Virsikirjan jumalanpalvelusliitteestä löytyy kymmeniä virsientapaisia lauluja, jotka ovat ilmestyneet Kirkkokäsikirjan uudistamisen yhteydessä. Virsikirjan lisävihko otettiin käyttöön 1. adventtina 27.11.2016. Tämä täydentää virsikirjaa uusilla virsillä. Suomenkielisessä lisävihkossa on 79 ja Suomen ruotsinkielisessä jopa 147 uutta virttä. Tähän kuuluu sekä tuttuja hengellisiä lauluja, kansainvälisiä että uusia sävelmiä. (evl.fi)

2.2 Ruotsin kirkon virsikirja

Martti Lutherin tuomat muutokset vaikuttivat virsikäytäntöön myös Ruotsissa. Reformaation kautta virsirunous omalla kielellä nousi suosioon, ja erilaisia laulukokoelmia ilmestyi sekä seurakunta- että kotikäyttöön. (Svenska kyrkan)

Näihin aikoihin moni maa loi uuden sanan kuvailemaan jumalanpalveluselämään tarkoitettuja virsiä. Englanniksi tämä sana oli ”hymn” ja saksaksi taas ”Lied”. Ruotsissa sana ”psalm” kuitenkin tarkoittaa samanaikaisesti Vanhan testamentin psalmeja sekä uudempia, vapaamuotoisempia yhteislauluja seurakunnalle. Sanasta ”psalmbok” tuli tämän kautta termi kaikille virsikirjan lauluille, ovat ne sitten Vanhan testamentin psalmeja tai uudempia lauluja. (Svenska kyrkan)

1600-luvulla Ruotsissa todettiin tarve kansallisesti hyväksytylle virsikirjalle. Ensimmäinen ruotsalainen virsikirja ilmestyi 1695, jonka jälkeen tuli Wallin-virsikirja vuonna 1819. Siitä seuraava virallinen editio julkaistiin vuonna 1937. Uusin virsikirjan painos Ruotsissa on tällä hetkellä vuodelta 1986. Ruotsalaisessa virsikirjassa on 800 virttä, ja se sisältää myös rukouksia ja tiivistelmän kristillisestä uskosta. Tämän lisäksi on olemassa täydentävä kirja nimeltään ”Psalmer i 2000-talet”. (Svenska kyrkan)

Tällä hetkellä on meneillään virsikirjan uudistaminen. Ensimmäinen askel on ollut uusien virsien ehdotukset, joita löytyy esimerkiksi juuri kirjasta ”Psalmer i 2000-talet”.

Virsiehdotuksien haku oli kaikille avoin 31 joulukuuta 2022 asti. Toiseksi nykyisen virsikirjan tarkastus on alkamassa. Tämä tarkoittaa, että virret käydään läpi ja analysoidaan kielen, teologian ja muiden edellytyksien pohjalta. Tarkastus merkitsee sitä, että edellä mainittuihin seikkoihin tehdään muutoksia, joka vuorostaan johtaa osittain myös musiikillisiin muutoksiin. Merkittävin muutos ruotsalaiseen virsikirjaan tarkastuksen jälkeen tulee tietysti olemaan uudet virret. (Svenska kyrkan)

2.3 Virsien uudistustyö ja kääntäminen

Runoilija Anna-Maija Raittilan mukaan virsikirjan uudistustyössä on tärkeää muistaa hämärien ja epäselvien ilmaisujen välttäminen. Virsien on vastattava samanaikaisesti sekä koko kirkon oppia että tavallisen seurakuntalaisen uskonkäsitystä. Virren sanoma tulee olla selkeä, sillä se kertoo uskontunnustusta, rukousta ja ylistystä laulumuodossa. Raittila korostaa, että virret eroavat paljon muusta runoudesta niiden yksiselitteisyyden osalta: virsi ei saa olla yksilöllinen tai kovin subjektiivinen. Samaan aikaan kielellisenä tavoitteena on kuitenkin syvyys ja monikerroksellisuus, joka puhuttelee kaikkia uskovia aina uudestaan. (Raittila, 2001, s.88)

Laulujen kääntäminen toiselle kielelle on haastavaa monesta syystä. Suurin haaste on laulun sanoman säilyttäminen mahdollisimman totuudenmukaisena uuden kielen käännöksessä. Samalla uusien sanojen pitää sopia sävelmän melodiaan ja rytmiin. Tämä voi ajaa kääntäjän tilanteeseen, jossa on pakko valita alkuperäisen laulun tarkan sanoman ja melodian tai rytmin muuntamisen välillä. Tästä syystä kääntäminen on usein täynnä kompromisseja. (Blackwood, 2020)

Laulu, joka on käännetty toiselle kielelle, pitäisi ensinnäkin olla luonteva laulaa. Tämä vaatii kääntäjältä sanojen sovittamista eri järjestykseen, rytmien huomioimista ja tavujen määrän huolellista harkintaa. Laulujen kääntämisprosessissa kohtaa nopeasti ongelman, että eri kielillä on eri pituisia sanoja. Tämä aiheuttaa sen, että saman asian ilmaisemiseen tarvitaan jossain kielissä paljon pitempiä sanoja ja enemmän tavuja. Laulujen kääntämisen kannalta tämä näyttäytyy haastavaksi, sillä kääntäjän pitää yrittää pysyä alkuperäisen laulun tahdissa. Hänellä on käytössä rajoitettu määrä tahteja. Tämän lisäksi painotusten pitää mielellään olla oikeassa kohtaa. (Blackwood, 2020)

Alkuperäisen version tunnelataus on asia, jonka kääntäjä pyrkii aina säilyttämään. Vaikka käännös olisi sanasanalta niin sanotusti oikein, mutta siitä puuttuisi tunne-elementit, jotka tuovat laulettuun tekstiin eloa, se ei välttämättä puhuttelisi kuuntelijaa samalla tavalla. Runouden tavoite on koskettaa ihmistä yhtä paljon käännöksen jälkeenkin. (Blackwood, 2020)

3 Valitsemani virret

Tässä osiossa esitellään virret, jotka olen valinnut tähän projektiin. Valintoihini on vaikuttanut moni asia: olen valinnut virsiä, jotka olisivat laulettavia seurakuntalaisille, ja joista he saattaisivat pitää. Omat mieltymykseni ovat toki myös vaikuttaneet valintoihini. Tämän lisäksi olen yrittänyt valita mahdollisimman harvinaisia virsiä, joita ei ole vielä julkaistu suomalaisissa laulukirjoissa.

3.1 Valmiiksi käännetyt virret

Kun etsin valmiiksi käännettyjä virsiä, käytin paljon aikaa ruotsinsuomalaisen virsikirjan ja lisävihkon selailuun. Lauloin samalla virsiä läpi ja säestin itseäni pianolla. Kiinnitin huomiota virsiin, jotka olivat mielestäni kauniita, erilaisia ja kivoja laulaa. Vuoden 1986 ruotsalainen virsikirja on käännetty suomen kielelle vuonna 2003, joten valinnanvaraa oli periaatteessa paljon. Kiinnostuin itse kuitenkin enemmän hieman uudemmista virsistä, ja vuonna 2003 tehty käännöstyö oli lopetettu virren 700 kohdalle. Minua itseäni kiehoi moni virsi, joka sijoittui ruotsalaisen virsikirjan loppupuolelle.

Tässä vaiheessa löysin ruotsinsuomalaisen laulukirjan nimeltä ”Helmiä”. Kirja auttoi minua suuresti tässä tutkimuksessa, sillä sen kautta pystyin löytämään Ruotsin kirkon uudempia virsiä sekä sen lisäosassa olevia virsiä käännettynä suomeksi.

Näiden kirjojen avulla löysin lopulta tähän opinnäytetyöhöni sopivat virret:

Vila i mig – Psalm 755 (suomeksi ”Rauhaani jää”)

Världen har rämnat – Psalm 847 (suomeksi ”Maailma sortui”)

Här vid stranden – Psalm 814 (suomeksi ”Rannan aallot”)

Psalm 75 ”Vila i mig” on Åke Edvinssonin sävellys vuodelta 1975. Eva Nyberg-Fast kirjoitti tämän virren vuonna 1977. Suomennoksen teki Pekka Turunen vuonna 2004, ja se on suomennoksen myötä saanut nimen ”Rauhaani jää”. Kyseinen virsi on rauhallinen ja meditatiivinen, ja kertoo Jumalan rauhasta keskellä maailman hälinän. Sanoma kehottaa ihmistä pysähtymään ja lepäämään Jumalan luona. Ensimmäinen säkeistö kertoo pääosin rauhasta, ja toisessa ilmenee kehotus luottamaan ja uskomaan Jumalan lupaukseen. Virsi on kirjoitettu ikään kuin se olisi Jumalan puhetta ihmiselle: ”minä” on Jumala, ja ”sinä” taas ihminen. Virren valintaan vaikutti vahvasti se, että se näyttää ideaalilta yhteislaululta.

Psalm 847 ”Världen har rämnat” on säveltänyt Michael Bojesen. Per Harling kirjoitti virteen sanat vuonna 2003. Pekka Kivekkään mukailtu suomennos on vuodelta 2005. ”Maailma sortui” voidaan kuvailla surumielisenä ja dramaattisena, sillä se käsittelee murhetta, kaipuuta ja kuolemaa. Virren voi tulkita tavallaan ihmisen itkuna Jumalalle, ja jo ensimmäisessä säkeistössä kysytään: ”Oi Jumalamme, miksi käy näin?” Sanat kuvailevat ihmisen tuskaa rikkinäisessä ja pimeässä maailmassa, ja soinnutus vahvistaa tätä dramaattista luonnetta. Kuitenkin käy ilmi, että ihminen tietää, että Jumalalta voi saada apua. Neljäs säkeistö on jo hyvin toiveikas. Se julistaa ylösnousemusta rakkauden kautta.

Psalm 814 ”Här vid stranden” on Britta Snickarsin sävellys, jonka Ragnwei Axellie on sanoittanut. Anna Toivonen teki virteen suomennoksen vuonna 2015. Virsi kertoo luottamuksesta ja turvallisuudesta Jumalaan. Se kehottaa ihmistä pysähtymään hetkeen, ja lepäämään Jumalan läsnäolossa. Virsi on duurivoittoinen ja luonteeltaan optimistinen. Säkeistöt toistavat aina kaksi kertaa sanat: ”Rannan aallot, välke veden”. Tämä kuvitteellinen ranta kuvaa paikkaa, jossa ihminen on turvassa, ja kuulee Jumalan äänen.

Käännökset näihin kolmeen virteen löytyivät ruotsinsuomalaisesta laulukirjasta nimeltään Helmiä. Kirja koostuu suomalaisista ja ruotsalaisista suosikkivirsistä, sekä muista hengellisistä lauluista.

3.2 Itse suomentamani virret

Kun aloin pohtimaan virsiä, joita voisin itse kääntää, selailin virsikirjaa monta kertaa läpi. Tämän lisäksi löysin laulukirjoja, joissa oli hengellisten laulujen lisäksi ruotsalaisen virsikirjan uudempia virsiä. Tämä vaihe oli hieman vaikeampi kuin valmiiksi käännettyjen virsien valitseminen, sillä nyt minun piti ottaa selvää siitä, ettei virsiä varmasti ollut

käännetty aikaisemmin. Kun löysin sopivan virren, niin saatoinkin pettyä huomattessani, että se olikin jo ennestään käännetty. Useita kertoja olin valinnut tietyn virren, mutta pari päivää myöhemmin huomasinkin, että se löytyi käännettynä suomalaisesta laulukirjasta.

Toinen asia, joka vaikeutti työtäni jonkun verran, oli se, että jotkut virret olivat tekijänoikeussuojattuja. Lyhyesti sanottuna olisi ollut hankalaa kääntää näitä virsiä, sillä minun olisi ensin pitänyt pyytää lupaa säveltäjiltä ja sanoittajilta. Tekijänoikeussuojattuja virsiä ei saa alkaa omin päin kääntämään. (Tekijänoikeus)

Lopulta opinnäytetyöhöni valikoitui nämä kolme virttä:

Herre, låt mig få vila i Dig – psalm 759 (suomennos ”Herra, sinussa levätä saan”)

Du är en bön – psalm 762 (suomennos ”Rukoukseni”)

Var inte rädd för mörkret – psalm 797 (suomennos ”Älä pelkää pimeää”)

Per Harling sävelsi ja sanoitti virren 759 ”Herre, låt mig få vila i Dig” vuonna 1979. Virsi on kirjoitettu ihmisen näkökulmasta, ja se on ikään kuin ihmisen dialogia Jumalalle. Ihminen pyytää, että saisi kuunnella, kasvaa ja levätä Jumalassa. Jumalan tuoma voima ja rakkaus antavat ihmiselle mahdollisuuden levittää evankeliumia. Virsi korostaa, kuinka elämän vaikeuksien jälkeen voi palata Jumalan luokse lepäämään.

Psalm 762 ”Du är en bön” on Ingmar Johanssonin säveltämä ja sanoittama virsi vuodelta 1992. Tämä virsi on virsikirjan rukousosastossa, ja kertoo Jumalan läsnäolosta elämän kaikissa hetkissä. Se kannustaa ihmistä luottamaan Jumalaan, ja heittämään kaikki huolet Hänelle. Virressä on kolme säkeistöä, jotka kaikki päättyvät eri muodoissa samaan lopputulokseen – rukous yhdistää Jumalaa ja ihmistä. Ensimmäisessä säkeistössä ihmisen Jumalan kaipuuta verrataan arkaan lapseen, joka huutaa ”Kuule minua!”. Kolmannessa säkeistössä Jumala on jo löytänyt hänet, ja kutsuu häntä seuraavin sanoin: ”Seuraa minua!”

Psalm 797 ”Var inte rädd för mörkret” on Karin Rehnqvistin säveltämä virsi vuodelta 1992. Virren teksti on Erik Blombergin vuodelta 1920. Musiikillisesta näkökulmasta virsi on pyöristetyn rytminen, ja sen teemana on pelkojen voittaminen uskon kautta. Tekstin sanoma on, että pimeää ei tarvitse pelätä, koska valo loistaa siellä voimakkaimpana. Yksi

esimerkki tästä ovat tähdet, jotka eivät pysty loistamaan ilman pimeää taivasta. Samalla tavalla ihminen pystyy selviämään pimeistä ajoista Jumalan valon kautta.

4 Virsien suomennostyö

Tässä kappaleessa käsittelen omaa kokemustani virsien suomennostyön kanssa. Kerron omakohtaisesti, mitä virsien kääntämiseen mielestäni kuuluu, ja minkälaisia vaiheita suomentamiseen sisältyy. Pohdin, mitä keinoja käytin haasteiden esiintyessä, ja mitkä asiat koin tärkeänä kääntämisprosessissa.

4.1 Oma kokemukseni virsien kääntämisessä

Virsi suomennostyö oli minun kokemukseni mukaan monivaiheinen prosessi, joka kesti useita kuukausia. Se sisältää sekä melodian että tekstin tarkastelua ja analysoimista, sekä näiden uudelleenluontia eri muotoon. Kääntämisessä tuli vastaan yllättäviä haasteita, mutta samaan aikaan myös paljon onnistumisen kokemuksia. Suomennostyössä suurin tavoite on mielestäni säilyttää alkuperäisen version loogisuus, laulettavuus ja sanoma. Näiden osa-alueiden balanssin löytäminen voi välillä olla vaikeaa.

Ensimmäisessä vaiheessa on tärkeää tehdä virret itselle hyvin tutuiksi. Käytännössä tämä merkitsee paljon laulamista, säestämistä ja soittamista. Kuuntelemisen avulla voi pohtia, mitä sävelet ja harmoniat merkitsevät juuri kyseisessä teoksessa. Toistojen kautta virsi voi alkaa jopa puhuttelemaan eri tavalla.

Tämän jälkeen aloin pohtimaan tekstiä syvällisemmin: mitä sanoittaja ja säveltäjä ovat halunneet sanoa? Mikä on virren sanoma? Miten säkeistöt liittyvät toisiinsa? Millä tavoin virsi puhuttelee kristityn elämää?

Säilyttääkseni virsien sanoman parhaiten, kokeilin aluksi kääntää virret suoraan ja kirjaimellisesti suomen kielelle. Silloin oli mahdollista pohtia, mitä sanoja pystyy hyödyntämään käännösversiossa. Lausuminen virren rytmillä auttoi hahmottamaan, mitkä sanat ja virkkeet voisivat olla loppupeleissä toimivia. Huomasin kuitenkin nopeasti, että parhain ja totuudenmukaisin käännös ei aina toimi virressä laulettuna, vaikka sanajärjestystä yrittäisikin muuttaa sopivampaan muotoon. Suurin syy tähän on se, että

suomenkieliset sanat sisältävät enemmän tavuja kuin ruotsalaiset sanat. Tämä johtaa siihen, että kompromisseja on paikoittain tehtävä.

Kompromissit tarkoittavat käytännössä sitä, että joskus on luovuttava alkuperäisversion sanojen tarkasta merkityksestä. Kirjaimellisen merkityksen sijaan voi löytää sanoja, jotka kuvaavat samaa sanomaa, tunnelmaa tai ilmiötä eri tavoin. Joskus vertauskuvia voi joutua muuttamaan sisällöltään kokonaan, säilyttäen kuitenkin saman idean. Näin jouduin tekemään virressä ”Var inte rädd för mörkret”.

Oman kokemuksen mukaan virsien melodia ja sanat kulkevat usein käsikädessä: merkittävät sanat ja lauseet ovat usein merkittävien melodioiden ja harmonioiden seurassa. Tietty sana voi saada syvemmän merkityksen, jos musiikki tukee tätä samaa ideaa. Suomennostyössä on kuitenkin vaikeaa saada sana ja melodia kulkemaan samalla tavalla ja yhtä hyvin toistensa parina. Lauseen avainsanat joutuvat usein eri kohtaan verrattuna alkuperäisversioon. Tämä ei ehkä ole käännoistyössä suurin haaste, mutta kuitenkin asia, joka jossain määrin vie virttä kauemmas alkuperäisestä muodosta.

Virsien sanoittamisessa pyritään usein sanojen rimmaukseen. Käännoistyössä tämä voi olla haaste, koska kirjaimelliset käännökset eivät suurella todennäköisyydellä rimmaa yhtä hyvin, jos yhtään. Suomentaessa virsiä pitää kuitenkin pyrkiä siihen, että sanat kuulostavat hyvältä yksin, keskenään ja kokonaisuudessa. Virsi, joka kuulostaa lausuttuna hyvältä, kuulostaa suuremmalla todennäköisyydellä myös hyvältä laulettuna.

Virren alkuperä ja aikakausi, jolloin tämä kirjoitettiin, on tärkeä huomioida: monet nykypäivän sanat eivät kuulostaisi hyvältä virressä, jonka alkuperäisversio sanoitettiin Saksassa 1600-luvulla. Näissä tilanteissa pitää pyrkiä käyttämään kieltä, joka sopii virren luonteeseen ja ympäristöön, jossa se sai alkunsa. Martti Lutherin aikainen virsi kaipaa perinteisempää kieltä, kun taas moderni melodia sopii hyvin nykyaikaisemman kielen kanssa.

5 Virsien esittely koeryhmälle

Tässä kappaleessa kerrotaan lyhyesti virsien esittelystä koeryhmälle. Tässä nostetaan esiin esittelyjakson alkuvaiheet ja miten koeryhmä koottiin. Kappaleen loppupuolella puhutaan itse laulutilaisuudesta, ja siitä, miten se toteutettiin.

5.1 Koeryhmä ja laulutilaisuus

Seuraava vaihe opinnäytetyössäni oli virsien esittely koeryhmälle. Tämän kautta halusin saada sekä valmiiksi käännettyistä että itsekääntämistäni virsistä muiden ihmisten mielipiteitä. Tämä oli tärkeä vaihe, koska tiesin, että muiden ajatukset toisivat tähän opinnäytetyöhön enemmän ideoita ja uusia näkökulmia.

Kokosin koeryhmän seurakuntalaisista, jotka ovat tottuneita laulamaan joko kuorossa tai kirkonpenkissä. Tämän lisäksi ajattelin, että jonkinlainen ruotsinkielenosaaminen koeryhmäläisillä olisi etu, mutta tämä ei ollut lainkaan kriteeri. Kokosin siis pienen ryhmän ihmisiä, jotka olivat innokkaita, ja halusivat tulla projektiin mukaan. Koeryhmässä oli lopulta 11 henkilöä. Halukkaita olisi ollut vielä enemmän, mutta yhteisen aikataulun löytäminen oli haaste.

Laulutilaisuus pidettiin seurakuntasalissa vajaa puolivuotta käännöstyön aloittamiseen jälkeen. Täällä koeryhmäläiset saivat paperisen kyselylomakkeen. Kysymykset oli esitetty sekä skaalamaisesti 1–5, sekä avoimina kysymyksinä. Lomakkeen lisäksi he saivat virsiin nuotit sekä suomeksi että ruotsiksi.

Aloitin tilaisuuden kertomalla koeryhmälle opinnäytetyöstä ja virsien käänösprosessista. Kannustin heitä kirjoittamaan lomakkeeseen paljon omia mielipiteitä, sekä positiivisia että negatiivisia. Tilanne eteni niin, että lauloin ja laulatin kyseisen virren ensin kaksi tai kolme kertaa läpi, jonka jälkeen kaikki saivat reilusti aikaa kirjoittaa ylös ajatuksia ja huomioita virsistä. Ennen kuin siirryimme seuraavaan virteeseen, varmistin kaikilta, että he olivat valmiita.

Tilaisuuden jälkeen kokosin kyselylomakkeet ja aloin analysoimaan vastauksia.

6 Metodi

Tässä kappaleessa esitellään koeryhmän vastauksia, sekä mitä kyselylomakkeessa ylipäätään kysyttiin. Tässä selvitetään, millä tavalla kysymykset oli muotoiltu, ja millä tavoin koeryhmäläiset palauttivat vastaukset. Vastaukset ja palaute käydään läpi virsikohtaisesti.

6.1 Aineiston keruu

Kyselylomake koostui kahdesta sivusta, ja monenlaisesta kysymysmuodosta. Ensimmäisellä sivulla esitettiin alkuun seuraavat kysymykset:

- A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?
- B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?
- C. Kuinka helposti virren oppii laulamaan?
- D. Kuinka hyvin käännöstyö on mielestäsi onnistunut?

Yllä oleviin kysymyksiin tuli vastata asteikolla 1–5, jossa 1 oli yhtä kuin ”huonosti” ja 5 sama kuin ”erinomaisesti”. Kysymysten alla oli taulukko, jossa jokaiseen kysymykseen tuli vastata virsikohtaisesti.

Ensimmäisen sivun alemmalla puolikkaalla kysyttiin ”Mille ikäryhmälle laulu sopisi?”. Ehdotuksia löytyi tämän alta, ja siinä listattiin seuraavasti eri ikäkattegoriat: lapset, nuoret, työkäiset ja eläkeläiset. Koeryhmäläiset saivat kirjoittaa taulukkoon oman vastauksensa erikseen jokaisen virren kohdalle.

Toiselle sivulle koeryhmäläiset saivat vapaasti kirjoittaa huomautuksia, ajatuksia ja ideoita, joita virret herättivät. Tänne sai esimerkiksi laittaa sen, mitä mieltä oli virrestä, mikä kohta tuntui vaikealta laulaa, ja millä tavalla käänös oli – tai ei ollut – onnistunut.

6.2 Tulokset

Seuraavaksi virret ja niiden palaute esitellään vuorojärjestyksessä. Tässä tuodaan esille vastausten keskiarvot ja muita koeryhmän huomioita virsistä.

”Älä pelkää pimeää” sai koeryhmän vastausten perusteella seuraavat keskiarvot:

Kysymykset:	Vastausten keskiarvo asteikolla 1–5:
A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?	2,6
B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?	4
C. Kuinka helposti virren oppii laulamaan?	2,7
D. Kuinka hyvin käännöstyö on mielestäsi onnistunut?	4

Kysymykseen, joka koski virren ihanteellista ikäryhmää, koeryhmäläiset vastasivat seuraavasti:

Ikäryhmät:	Lapset:	Nuoret:	Työikäiset:	Eläkeläiset:
Äänet:	0	6	10	1

Tässä on kolme vapaata kommenttia tähän virteen liittyen:

”Vaikeita rytmejä, mutta kiva melodia ja hyvä sanoma.”

”Oli hankala sisäistää sanoja.”

”Melodia hyvä, vähän vaikea laulaa, synkkä.”

Palautteen pohjalta voi päätellä, että virsi kosketti koeryhmäläisiä monella tavalla. He pitivät virren sanomasta ja tekstistä, mutta kokivat sen myös hieman synkkänä. Lähes kaikkien mielestä virsi on melko vaikea oppia, suurimmaksi osaksi sen vaikeiden rytmien vuoksi. Tämä on luultavasti syy, miksi virsi oli monien mielestä hankala yhteislauluna. Kuitenkin virsi sai hyvän keskiarvon kysymykseen D, joten koeryhmäläiset ovat pitäneet käännöstyötä melko onnistuneena.

”Herra, sinussa levätä saan” sai koeryhmän vastausten perusteella seuraavat keskiarvot:

Kysymykset:	Vastausten keskiarvo asteikolla 1–5:
A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?	4,3
B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?	4,5
C. Kuinka helposti virren oppii laulamaan?	3,9
D. Kuinka hyvin käännöstyö on	4,4

mielestäsi onnistunut?	
-----------------------------------	--

Kysymykseen, joka koski virren ihanteellista ikäryhmää, koeryhmäläiset vastasivat seuraavasti:

Ikäryhmät:	Lapset:	Nuoret:	Työikäiset:	Eläkeläiset:
Äänet:	5	8	8	6

Tässä on kolme vapaata kommenttia tähän virteen liittyen:

”Helposti opittava rukouslaulu, jossa sanat istuvat sävellykseen.”

”Ruotsiksi varmaan helpompi laulaa, koska sanat lyhyempiä. Suomeksi soinnikkaampi toisaalta.”

” Suomenkieliset sanat välillä hankala rytmittää oikein melodian kanssa.”

Koeryhmäläisten mukaan tämä virsi sopii hyvin yhteislauluksi: se oli heidän mukaansa helppo oppia laulamaan. Rytmitys on keinoiva, ja siihen on helppo päästä mukaan silloinkin, kun virsi on uusi tuttavuus. Osa koeryhmäläisistä koki sanojen rytmityksen haastavana, mutta monen mielestä käännöstyö oli kuitenkin onnistunut, ja tämä virsi sai melko korkean keskiarvon kysymyksessä D. Samalla jotkut mainitsivat myös, että välillä suomalainen käänнос erosi hieman alkuperäistekstistä. Koeryhmän äänet jakautuivat hyvin tasaisesti ikäryhmää koskevassa kysymyksessä. Tämä virsi sopii heidän mielestään aika lailla kaiken ikäisille seurakuntalaisille.

”Rukoukseni” sai koeryhmän vastausten perusteella seuraavat keskiarvot:

Kysymykset:	Vastausten keskiarvo asteikolla 1–5:
--------------------	---

A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?	4
B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?	4,5
C. Kuinka helposti virren oppii laulamaan?	3,6
D. Kuinka hyvin käännöstyö on mielestäsi onnistunut?	4,3

Kysymykseen, joka koski virren ihanteellista ikäryhmää, koeryhmäläiset vastasivat seuraavasti:

Ikäryhmät:	Lapset:	Nuoret:	Työikäiset:	Eläkeläiset:
Äänet:	2	11	7	4

Tässä on kolme vapaata kommenttia tähän virteen liittyen:

”Kiva yhteislaulu, joka sopii monelle ja monen ikäiselle.”

”Käännös oli kaunis, mutta loppulause ”Du är en bön, jag är din bön” toimii ruotsiksi niin kauniisti ja kruunasi virren, että samaa ei saa sanottua suomeksi tuohon melodiaan. Siksi käännös jäi vajaaksi.”

”Hyvä käännös, jonka fraasit sopivat melodiaan. Vain toisessa säkeistössä vähän takeltelua, kun siinä on enemmän tavuja.”

”Rukoukseni” oli tykätty virsi koeryhmäläisten keskuudessa. Suurin osa piti sitä kauniina, lämminhenkisenä ja hoitavana. Heidän mielestään se sopii hyvin yhteislauluksi, mutta virren opettelu vaatii samalla hieman aikaa. Moni oli äänestänyt tämän virren sopivaksi varsinkin nuoremmalle seurakuntaväestölle, luultavasti sen haastavan rytmityksen vuoksi. Vapaissa kommentteissa mainitaan, että viimeinen lause on vaikea kääntää täydellisesti suomen kielelle, ja käännös ei tästä syystä yllä samalle tasolle kuin alkuperäisteksti.

”Maailma sortui” sai koeryhmän vastausten perusteella seuraavat keskiarvot:

Kysymykset:	Vastausten keskiarvo asteikolla 1–5:
A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?	3,9
B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?	4,3
C. Kuinka helposti virren oppii laulamaan?	4,2
D. Kuinka hyvin käännöstyö on mielestäsi onnistunut?	3,7

Kysymykseen, joka koski virren ihanteellista ikäryhmää, koeryhmäläiset vastasivat seuraavasti:

Ikäryhmät:	Lapset:	Nuoret:	Työikäiset:	Eläkeläiset:
Äänet:	0	3	9	6

Tässä on kolme vapaata kommenttia tähän virteen liittyen:

”Puhuttelee vihan tunnetta ja kärsimystä kokevaa. Melodia tukee sanoja, jotenkin vahvistaa laulun sanomaa. Toivon kohdissa myös melodiassa valoa.”

”Raskas oktaavikohta. ’Tuskamme huutaa’ kuvastaa sitä hyvin. Soinnut dramaattisia. Ei kovin samanlainen käänös neljännessä säkeistössä.”

”Suomalainen käänös synkempi kuin ruotsalainen.”

Koeryhmän vapaista kommentteista voi nähdä, että kyseessä on synkkä virsi, joka käsittelee tuskaa ja kärsimystä. Joidenkin mielestä suomalainen käänös oli jopa synkempi kuin alkuperäisteksti. Monet kirjoittivat, että virren melodia tukee sanoja hyvin, ja kuvastaa laulun sanomaa. Sointujen dramatiikka vielä vahvistaa tätä ilmiötä. Suurin osa oli sitä mieltä, että virsi ei niinkään sovi nuoremmille seurakuntalaisille. Koeryhmäläiset pitivät virttä hyvänä yhteislauluna, ja – pois lukien yhden vaikeamman oktaavikohdan – myös helposti laulettavana virtenä.

”Rannan aallot” sai koeryhmän vastausten perusteella seuraavat keskiarvot:

Kysymykset:	Vastausten keskiarvo asteikolla 1–5:
A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?	4,3
B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?	4,4

C. Kuinka helposti virren laulamaan?	4,0
D. Kuinka hyvin käännöstyö mielestäsi onnistunut?	4,6

Kysymykseen, joka koski virren ihanteellista ikäryhmää, koeryhmäläiset vastasivat seuraavasti:

Ikäryhmät:	Lapset:	Nuoret:	Työikäiset:	Eläkeläiset:
Äänet:	1	8	10	2

Tässä on kolme vapaata kommenttia tähän virteen liittyen:

”Kaunis melodia, joka istuu hyvin käännökseen. Kiva, kun on toistuva ja rytmikäs kertosaie.”

”Siellä saan levätä’-kohta parempi rytmillisesti suomeksi.”

”Ihanan positiivinen vire ja sävel koko laulun läpi. Tuntuu, että jos olisi suomalainen teksti alun perin, sävel olisi synkempi.”

Tämä virsi sai paljon positiivista palautetta koeryhmältä: he pitivät sen melodiasta, sanomasta ja käännöksestä. Virsi oli osittain jopa yhden henkilön mielestä toimivampi suomeksi. Käännöstyö oli todella onnistunut monen mielestä, ja melodia ja suomalaiset sanat sopivat hyvin yhteen. Virsi ei myöskään ollut koeryhmäläisten mielestä vaikea opetella laulamaan, joten se sopii mainiosti yhteislauluksi. Ikäryhmää koskevassa kysymyksessä moni oli äänestänyt virren nuorille ja työikäisille sopivaksi. Vapaissa kommentteissa olikin sanottu, että virsi antaa eväitä arjen ja työelämän jaksamiseen.

”Rauhaani jään” sai koeryhmän vastausten perusteella seuraavat keskiarvot:

Kysymykset:	Vastausten keskiarvo asteikolla 1–5:
A. Kuinka hyvin virsi mielestäsi sopii yhteislauluksi?	4,2
B. Kuinka hyvin melodia ja teksti sopivat yhteen?	4,3
C. Kuinka helposti virren oppii laulamaan?	3,8
D. Kuinka hyvin käännöstyö on mielestäsi onnistunut?	3,8

Kysymykseen, joka koski virren ihanteellista ikäryhmää, koeryhmäläiset vastasivat seuraavasti:

Ikäryhmät:	Lapset:	Nuoret:	Työikäiset:	Eläkeläiset:
Äänet:	0	2	9	9

Tässä on kolme vapaata kommenttia tähän virteen liittyen:

”Rauhoittava, tyyni virsi. Helpohko opittava.”

”Helppo laulaa ja sopii melodialta ja sanomaltaan suomalaisten virsien joukkoon. Käänöksessä ei tule ilmi samalla tavalla, että Jumala puhuttelee ihmistä.”

”Minusta kaunis suomennos, vaikka ei ihan samanlainen kuin ruotsiksi. Eri tavalla kaunis.”

Koeryhmä on melko yksimielisiä siitä, että virsi on helposti opeteltava ja helppo laulaa. Työikäiset ja eläkeläiset oli äänestetty tässä virressä ikäryhmiksi, joille virsi sopii parhaiten. Yksi henkilö ajatteli, että sen rauhallinen ja meditatiivinen luonne koskettaisi ihmisiä kiireiden keskellä. Monien mielestä ruotsinkielisessä versiossa oli kuitenkin jokin ulottuvuus, joka ei ihan yltänyt suomenkieliseen käännökseen. Yksi virren pääpiirre ruotsiksi on se, kuinka Jumala puhuttelee ihmistä. Suomalaisessa käännöksessä näkee, että tämä on selvästi ollut käännösprosessissa haaste, sillä kääntäjä ei ole täysin pystynyt toteuttamaan tätä.

7 Pohdinta

Tässä kappaleessa pohditaan ja analysoidaan asioita, jotka tulivat esiin virsien suomennostyössä sekä koeryhmän vastauksissa. Tässä esitetään joitakin yksityiskohtia joka virrestä, sekä tarkastellaan näitä asioita eri näkökulmista. Tutkimuskysymykset nousevat esiin loppua kohden, ja näitä pohditaan uusin silmin. Kääntämisprosessin kokemukset ja koeryhmän tulokset antavat näille kysymyksille uutta tarttumapintaa.

7.1 Tulosten pohdinta

Virsi esittely koeryhmälle oli itselleni loistava mahdollisuus tutustua virsiin toisen ihmisen silmin. Tämä metodi ja sen toteutustapa avasivat paljon uusia näkökulmia musiikkiin, sanoihin ja käännöksiin. Koeryhmä auttoi minua näkemään, millä tavalla virsiä voi hyödyntää seurakuntaelämässä. Itse tunnen nämä virret jo aika lailla läpikotaisin, joten koeryhmän huomiot olivat itselleni hyvin tärkeitä. He pystyivät lähestymään varsinkin kolmea itse suomentamaani virttä puhtaalta pöydältä.

Vaikka koeryhmä oli melko pieni, se antoi näkemystä varsinkin siihen, mitkä virret voisi ottaa käyttöön heti ja millä tavoin. Koeryhmässä osa antoi esimerkiksi ehdotuksia, mihin kohtaan messua tai muuta tilaisuutta virret sopisivat. Kysymys ideaalista ikäryhmästä taas antoi ideoita, minne ja keille virret sopisivat laulettaviksi tai kuunneltaviksi.

Tietenkin suurin osa sekä minun että koeryhmän huomioista oli käännoistyössä. Suurimmat ongelmat käännoksissä olivat koeryhmäläisten mielestä tavujen ja sanojen rytmittäminen. Virsien melodiat on sovitettu ruotsinkielisten tekstien mukaisesti, ja kun tähän melodiaan liitetään suomenkieliset sanat, melodian ja sanojen yhteensopivuus voi häiriintyä. Suomen kielen tavut tekevät laulamista hankalampaa, sillä sanat ovat pidempiä. Tämä oli asia, johon monet kiinnittivät huomiota erityisesti virressä ”Herra, sinussa levätä saan”. Uskon, että tämä johtuu siitä, että pisteellisiä rytmejä on helpompi laulaa lyhyemmillä sanoilla. Silloin pisteelliset rytmit tuntuvat luontevammilta ja ovat lähempänä kielen omaa puherytmiä. Moni oli kuitenkin pitänyt kyseistä virttä hyvänä yhteislauluna, joten ratkaisu tähän ongelmaan saattaa olla monet toistot ja virren esittely seurakunnalle esimerkiksi kuorojen kautta.

Toinen käännoistyössä vastaantuleva haaste on se, kuinka kääntäjä pystyy säilyttämään alkuperäisen sanoman mahdollisimman tarkasti. Tämä ei välttämättä aina onnistu, kuten yksi koeryhmäläinen oli kommentoinut virrestä ”Rukoukseni”. Henkilö kommentoi, että loppulausetta ”Du är en bön, Jag är din bön” ei millään pystytä ilmaisemaan virressä suomeksi. Hänen mielestään virren käänno jätää jopa vajaaksi tämän takia. Suomenkielinen käännokseni tähän kohtaan on ”Saan rukoilla, Isää rukoilla”. Vaikka käänno sopii laulun asettamiin raameihin ja sanomaan, ja vaikka se on meditatiivinen ja rauhoittava, sen tunnelataus on erilainen. Suomalaisessa versiossa ihminen tiedostaa pystyvänsä rukoilemaan Jumalaa ja saavansa siitä lohtua. Alkuperäisversiossa Jumala taas kutsuu ihmistä omakseen. Se on suloinen, herkkä ja liikuttava loppu virrelle, jota en saanut ilmaista samalla tavalla suomeksi.

”Rauhaani jätää” sai samankaltaista kritiikkiä koeryhmältä. Useampi henkilö piti suomalaista käännoista erilaisena verrattuna alkuperäisversioon. Kun tekstejä tutkii lähemmin, uskallan kuitenkin sanoa, että kääntäjä on pystynyt säilyttämään sanoman melko hyvin, osittain jopa ihan kirjaimellisesti. En kuitenkaan halua vähätellä koeryhmäläisten mielipiteitä, ja kiinnostukseni kohdistuu enemmänkin siihen, miksi monet ovat kokeneet suomalaisen käännoksen puutteellisena tai vähemmän koskettavana. Voiko esimerkiksi olla niin, että kehoitus ”vila i mig” on lähtökohtaisesti puhuttelevampi kuin käänno ”rauhaani jätää”? Samoin ”lita på mig” saattaa olla monen mielestä kutsuvampi kuin ”luoksesi jätään... uskothan sen”. Varsinkin ”lita på mig” on hyvin arkipäiväinen lause, jota ihminen saattaa kuulla kotona, koulussa ja töissä. Se saattaa tästä syystä koskettaa ihmistä lähemmin, koska

Jumala tuntuu läheiseltä ja turvalliselta, kun Hän puhuttelee ihmistä runokielen sijaan jokapäiväisellä arkikielellä.

Joskus tulee vastaan tilanteita, joissa virren teksti voi tarkoittaa monta eri asiaa. Tällöinen tilanne tuli vastaan virressä ”Maailma sortui”. Haaste ei itseasiassa ole alkuperäisversiossa, vaan käännöksessä. Kolmannen säkeistön kaksi ensimmäistä lausetta menee ruotsiksi seuraavasti: ”Tänd i oss ljuset, ljuset som bär. Bär oss igenom skuggorna här.” Suomenkielisessä käännöksessä taas lukee näin: ”Yöhömme mustaan, hirvittävään tuo tuli pieni lämmittämään.” Kun itse tutustuin virteen, suomalainen käännös viittasi minun mielestäni pieneen Jeesus-lapseen, joka tuli lämmittämään ihmisiä läsnäolollaan. Ajattelin toki, että se oli hieman outo harppaus jouluun. Mietin kuitenkin, että tässä oli luultavasti tullut kääntäjällä vastaan käännöstyön esterata, ja sanomaa piti hieman muokata pysyäkseen virren asettamien raamien sisällä. Yksi koeryhmäläinen kirjoitti palautteessaan, että hän ajattelee suomennoksen tarkoittavan nimenomaan tulta. Tämän näkökulman kautta sana ”tuli” ei olisikaan verbi, kuten olin itse ajatellut, vaan subjekti. Tutkittuani tekstiä uudelleen, olen tullut lopputulokseen, että koeryhmäläisen tulkinta on oikea. Tämä sopii alkuperäistekstin kanssa parhaiten yhteen, vaikkakin lauseen voi suomeksi kokea erikoiseksi.

”Älä pelkää pimeää” oli koeryhmäläisten mielestä kaunis virsi, mutta silti hankala yhteislauluna vastausten keskiarvojen perusteella. Virren melodia on vaikea sekä melodisesti että rytmillisesti, ja vie aikaa opetella, kuten koeryhmän vastauksista näkyi. Melodiaan on myös kirjoitettu etuheleitä, eli lyhyitä nuotteja, jotka lauletaan juuri ennen varsinaista säveltä. Etuheleet eivät ole Suomen eikä Ruotsin virsikirjoissa mitenkään tavallisia, ja tämä tekee sekä nuottikuvasta että laulamisesta vaikeampaa. Kaiken lisäksi melodia on täynnä trioleita, joka tekee nuotista vaikeamman näköisen. Nämä kaikki yksityiskohdat voivat luoda seurakuntalaiselle tunteen, että kyseiseen virteen vaaditaan suuria laulajan ja muusikon taitoja. Toisaalta on olemassa paljon tuttuja lauluja, jotka kuulostavat ja näyttävät ensisilmäyksellä vaikealta, mutta jotka kuitenkin toimivat kohtuullisen hyvin yhteislauluina.

Tekstin ja melodian yhteensopivuus oli toistuva teema kaikissa virsissä, mutta ”Rannan aallot” erottui tässä yhdellä tavalla: yksi koeryhmäläinen kirjoitti, että melodia ja sanat sopivat yhdessä kohtaa jopa paremmin yhteen kuin alkuperäinen versio. Tämä kyseinen

kohta oli kertosaë, jossa sanat menivät ruotsiksi "här får jag vila", ja suomeksi taas "saan täällä levätä". Melodia koostuu tässä kohtaa suuresti ainoastaan pitkistä puolinuoteista, jotka osuvat ruotsiksi sanan "vila" kohdalle sekä suomeksi "levätä"-sanan kohdalle. Suomeksi joka nuotti saa oman tavun, kun ruotsiksi "vila" sanan i-kirjainta venytetään ensimmäiseltä puolinuotilta toiselle. Tämä aiheuttaa sen, että kertosaë istuu jopa paremmin suomen kielelle.

Kun jälkikäteen tarkastelen tutkimuskysymyksiäni, voin todeta, että olen kohdannut monia haasteita ja onnistumisen kokemuksia käännöstyössäni. Huomasin suomennostyössä, että vastaan tuli paljon asioita, joihin olin etukäteen tutustunut kirjojen ja internetin kautta. Kysymykseen "Miten koeryhmä ottaa vastaan kyseiset virret?" on tietenkin kuusi eri vastausta. Jotkut virret saivat paljon suosiota, kuten "Rannan aallot" sekä "Rukoukseni". Toiset virret eivät taas olleet yhtä tykättyjä, kuten esimerkiksi "Maailma sortui". Tämä antaa mielestäni hyvän kuvan ainakin siitä, mitkä virret kannattaisi ottaa heti käyttöön tavalla tai toisella. Toinen alussa mainitsemani tutkimuskysymys "Minkälaisissa tilaisuuksissa kyseisiä virsiä voi laulaa?" sai paljon ehdotuksia koeryhmältä. Ehdotuksia tuli eri messun kohtiin, esimerkiksi vastausmusiikkina tai ehtoollisen aikana. Ikäryhmää koskeva kysymys taas an toi ideoita siitä, mitä virsiä voisi laulaa rippileirillä, ja mitä taas palvelutalojen hartauksissa. Uusien virsien käyttöönotto pitää myös miettiä, sillä nämä ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi täysin vieraita melodioita ihmisille. Kanttori voi alkuun opettaa virret vaikka kuorolle, tai laulaa soololauluna, ja sitä kautta tutustuttaa virret seurakunnalle.

Sanoisin, että sanojen ja melodian yhteensopivuus, alkuperäisen sanoman säilyttäminen ja näiden kahden balanssi, olivat itselleni suurimmat haasteet käännöstyössä. Nämä häiritsevät pahimmillaan paljonkin virren sujuvuutta ja laulettavuutta. Näissä tilanteissa yritin ensin etsiä kaikki mahdolliset sanat, jotka voisivat toimia lähes sanatarkkana käännöksenä. Jos näitä ei löytynyt, jatkoin vertauskuvilla, jotka voisivat välittää saman asian, mutta vähän eri tavoin. Virressä "Älä pelkää pimeää" kohtasin yhden tämänlaisen ongelman. Ruotsalainen lause "i ljusa irisringen du bär en mörk pupill" aiheutti itselleni suuria haasteita, sillä suomenkielistä vastinetta oli hyvin vaikea löytää. Lopulta en edes yrittänyt sanatarkkaa käännöstä, vaan pohdin asiaa vertauksen kautta. Mitä tämä lause oikeasti haluaa kertoa? Päädyin siihen, että tässä lähestytään ajatusta, että kaiken pimeyden keskellä on myös valoa, ja pieni valopilkkukin voi olla merkittävä pimeydessä.

Valo tavallaan kaipaa pimeyttä, sillä siellä se parhaiten näkyy. Lopuksi päädyin käännökseen: ”Vain yksi ainoa pilkahdus voi voittaa synkkyyden.”

Tutkimuskysymystäni ”Millä tavalla käännoistyössä esiintyvät ongelmat voidaan ylittää?” koskien voin todeta, että ongelmat ylitetään parhaiten luovuudella ja kärsivällisyydellä. Parhaimmat ratkaisut eivät usein löydy ensimmäisellä yrityksellä, ja asioita pitää kypsytellä omassa päässä ja keskustelemalla muiden kanssa. Tämän lisäksi ei ole olemassa ainoaa, oikeaa ratkaisua. Kannattaa luottaa omaan korvaan, ja arvioida, että mikä kuulostaa hyvältä, luontevalta ja laulettavalta. Itse lauloin virsiä paljon, ja kokeilin eri versioita uudelleen ja uudelleen. Joskus pitää myös hyväksyä se, että täydellistä ratkaisua ei välttämättä ole, ja kompromisseja on pakko tehdä. Virsien kääntäminen ei loppujen lopuksi ole palapeli, vaan kyseessä on hengellinen teksti, jonka suurin tarkoitus on koskettaa ihmistä ja luoda yhteys Jumalaan.

7.2 Yhteenveto

Tämä opinnäytetyö ja sen prosessi antoivat mahdollisuuden syventyä ruotsalaisiin virsiin ja virsien suomennostyöhön. Kolme valmiiksi käännettyä ja kolme itse suomentamaani virttä pääsivät tarkastelun kohteeksi, joista osa sai suuren suosion koeryhmän keskuudessa, ja toiset eivät niinkään. Testiryhmä antoi uusia näkökulmia virsien sanomiin, melodioihin ja käännöksiin, ja heidän mielipiteensä toivat paljon lisäarvoa virsien analysointiin. Suomennostyön kautta olen itse päässyt tutustumaan virsien kääntämiseen ja sen haasteisiin. Olen kokemuksen kautta oppinut löytämään ratkaisuja käännoistyössä esiintyviin ongelmiin, ja keinoja, joilla saa ruotsinkielisistä virsistä laulettavia, loogisia ja puhuttelevia myös suomen kielellä. Voin todeta, että ruotsalaisilla virsillä on paljon potentiaalia myös suomalaisten seurakuntien käyttömusiikkina.

8 Lähdeluettelo

Enwald, L. & Hökkä, T. 2010. *Virren virtaa: Veisattu runo ennen ja nyt*. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Simonsson, A. & Lankinen, K. & Peltola, M. & Turunen P. 2016. *Helmiä: Psalmer och sånger på finska*. Stockholm: Verbum.

Teinilä, M. 2001. *Anna-Maija Raittila: Luottamuksen pyhiinvaeltaja*. Helsinki: Kirjapaja.

Nettilähteet

Blackwood, M. 2020. *Complete guide to song translations*. The word point. Hakupäivä 18.10.2024.

<https://thewordpoint.com/blog/complete-guide-to-song-translations>

Psalmboken förnyas. Svenska kyrkan. Hakupäivä 14.10.2024.

<https://www.svenskakyrkan.se/psalmboken>

Psalmboken. Svenska kyrkan. Hakupäivä 14.10.2024.

<https://www.svenskakyrkan.se/den-svenska-psalmboken>

Tekijänoikeuden syntyminen. Tekijän oikeus. Hakupäivä 21.10.2024.

<https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/syntyminen/>

Virsikirja. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Hakupäivä 14.10.2024.

<https://evl.fi/sanasto/virsikirja/>

Älä pelkää pimeää

K. Rehnqvist

Erik Blomberg

Ä-lä pi - me - äs - sä pel - kää, va - lo tai - vaan pii - los - sa

on. Pi - me - äs - sä nä - em - me täh - det, va - loi - sal - la mah - do -

ton. Vain yk - si - ai - no - a pil - kah - dus voi voit - taa synk - kyy -

den. Se pi - me - y - den mur - taa, nä -

em - me kirk - den. Ä-lä pi - me - äs - sä pel - kää va - lo

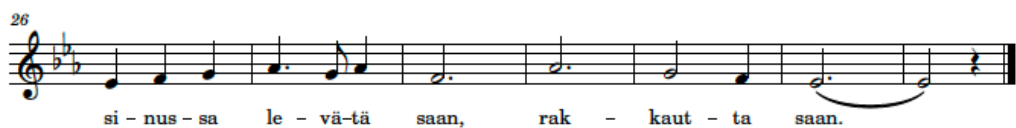
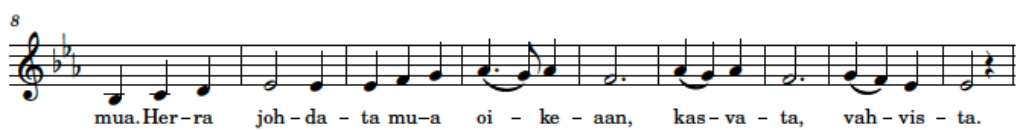
tai - vaan lä - hel - lä on. Älä pi - me - äs - sä pel - kää, va - lo

vies - ti tai - vaas - ta on.

Käännös: Katja Heroja

Herra, sinussa levätä saan

P. Harling

Käännös: Katja Heroja

Rukoukseni

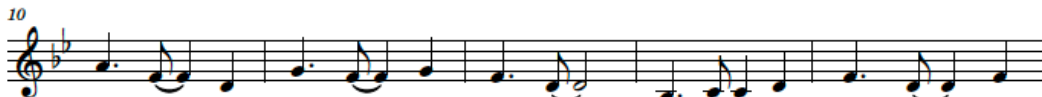
I. Johansson

1.Saan hil - jaa sun lä - hel - les aut - ta - jain tul - la.
 2.Sun huo - li - es taak - ka pois ko - ko - naan hei - tä,
 3.Saan hil - jaa sun lä - hel - les aut - ta - ja tul - la.

Jee - suk - sen lä - hei - syys on - ne - na mul - la. Sa - lai - sen
 nii - hin saat vas - ta - uk - sen Jee - suk - sel - ta. Hän kaik - keut - ta
 Jee - suk - sen lä - hei - syys on - ne - na mul - la. Hä - nes - sä

huo - nee - ni o - ven kun a - vaan, lap - se - si huu - taa Nyt
 hal - lit - see, suo - je - lee mei - tä kul - ki - en kans - sam - me
 us - ko ja luot - ta - mus kas - vaa - si nu - a kut - su - taan:

mi - nu - a kuu - le! Saan ru - koil - la, I - sää ru - koil - la.
 e - lä - män tei - tä. Saan ru - koil - la, I - sää ru - koil - la.
 mi - nu - a seu - raal! Saan ru - koil - la, I - sää ru - koil - la.

2.Sun
 3.Saan

Käännös: Katja Heroja